

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра трудових ресурсів та підприємництва

06-05-123М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійними програмами спеціальностей 011 «Освітні, педагогічні науки», 051 «Економіка», 053 «Психологія», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 281 «Публічне управління і адміністрування», 292 «Міжнародні економічні відносини»

(змістовий модуль 1 «Соціальна відповідальність: сутність, напрями, інструменти реалізації», змістовий модуль 3 «Соціальна відповідальність перед зовнішніми стейкхолдерами») денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 2 від 31.10.2022 р.

Рівне – 2022

Методичні вказівки до практичних занять та самостійного вивчення навчальної дисципліни «Соціальна відповідальність» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійними програмами спеціальностей 011 «Освітні, педагогічні науки», 051 «Економіка», 053 «Психологія», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 073 «Менеджмент», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 281 «Публічне управління і адміністрування», 292 «Міжнародні економічні відносини» (змістовий модуль 1 «Соціальна відповідальність: сутність, напрями, інструменти реалізації», змістовий модуль 3 «Соціальна відповідальність перед зовнішніми стейкхолдерами») денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Олійник О. О. – Рівне : НУВГП, 2022. – 27 с.

Укладачі: Олійник О. О., к.е.н., доцент, доцент кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Відповідальний за випуск: Міщук Г. Ю., д.е.н., професор, завідувач кафедри трудових ресурсів і підприємництва.

Директор ННІЕМ

Ковшун Н. Е.

ЗМІСТ

Передмова	3
Тематика практичних занять	4
Література	27

© О. О. Олійник, 2022

© НУВГП, 2022

ПЕРЕДМОВА

В епоху значних економічних, політичних, екологічних, соціальних викликів, які стоять перед усім глобалізованим світом, саме соціальна відповідальність повинна стати основою розбудови соціально орієнтованої ринкової економіки в Україні. Адже сьогодні управління на всіх ієрархічних рівнях не може бути ефективним без формування раціональних взаємовідносин із усіма стейкхолдерами, підгрунтям яких є довіра, чесність, прозорість, етична поведінка. При цьому забезпечується безконфліктність та гармонійність відносин між бізнесом та працівниками, партнерами, споживачами, органами державної влади та місцевого самоврядування, місцевою громадою у вирішенні економічних, екологічних та соціальних проблем. Відтак вивчення дисципліни «Соціальна відповідальність» є необхідною складовою при підготовці сучасного фахівця.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти фундаментальних знань теорії та практики соціальної відповідальності і відповідних професійних компетенцій для забезпечення їхньої соціально відповідальної діяльності

Основними завданнями навчальної дисципліни є засвоєння здобувачами вищої освіти знань про теоретичні положення і практики взаємодії держави, бізнесу, суспільства та людини у сфері соціальної відповідальності як умови сталого розвитку суспільства, механізмів управління корпоративною соціальною відповідальністю та її імплементації в діяльність різних суб'єктів суспільного розвитку.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. «Соціальна відповідальність: сутність, напрями, інструменти реалізації»

Практичне заняття № 1. Соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку

Питання для обговорення

1. Концепція сталого розвитку. Цілі Сталого Розвитку 2030.
2. Сутність соціальної відповідальності та її рівні.
3. Піраміда корпоративної соціальної відповідальності (КСВ)

А. Керолла.

4. Моделі соціальної відповідальності.

5. Внутрішні та зовнішні аспекти соціальної відповідальності в кризових умовах.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Яка складова концепції сталого розвитку передбачає відновлення та збереження стану природного середовища, що не шкодить здоров'ю людини і природним екосистемам?

- А) економічна;
- Б) гуманітарна;
- В) екологічна;
- Г) соціальна;
- Д) демократична.

2. Яка складова концепції сталого розвитку передбачає покращення умов життєдіяльності й відтворення населення, поліпшення його генофонду, підвищення його матеріального забезпечення і якості життя?

- А) економічна;
- Б) гуманітарна;
- В) екологічна;
- Г) соціальна;
- Д) демократична.

3. Система взаємовідносин між особою (організацією) та суспільством, яка базується на вільному волевиявленні та соціальних нормах, визначається певною поведінкою – це:

- А) сталий розвиток;
- Б) соціальна відповідальність;
- В) громадянське суспільство;
- Г) корпоративне громадянство;

Д) правова відповідальність.

4. Який рівень соціальної відповідальності ототожнюється з соціальною відповідальністю людини?

- А) мегаекономічний;
- Б) мезоекономічний;
- В) макроекономічний;
- Г) мікроекономічний;
- Д) особистісний.

5. Який ступінь розвитку соціальної відповідальності містить такі соціально відповідальні дії, які є результатом раціонального вибору суб'єкта заради моральних і економічних зисків?

- А) оптимальний;
- Б) розширений;
- В) глобальний;
- Г) вищий;
- Д) базовий.

Питання для контролю рівня знань

1. Назвіть та проаналізуйте основні причини виникнення концепції сталого розвитку.

2. Розкрийте сутність концепції соціальної відповідальності. Які основні історичні етапи її розвитку?

3. Які існують рівні соціальної відповідальності?

4. Назвіть напрями формування зовнішньої та внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності в кризових умовах.

5. Які ступені соціальної відповідальності організації Ви знаєте?

6. Проаналізуйте переваги та ризики від реалізації концепції соціальної відповідальності для організації.

7. Здійсніть порівняльну характеристику моделей КСВ.

Завдання для розв'язання

1. Структуруйте соціально відповідальні дії організації (бази практики чи місця працевлаштування студента), класифікуйте їх на внутрішні та зовнішні, оцініть їхню відповідність Цілям сталого розвитку. Визначте модель корпоративної соціальної відповідальності, якої дотримується організація. Запропонуйте нові соціально відповідальні практики для реалізації організацією, ґрунтуючись на їхній актуальності та відповідності існуючим умовам зовнішнього та внутрішнього середовища.

2. Ознайомтесь з прикладами КСВ-ініціатив українських організацій <https://csr-ukraine.org/materials/drugiy-katalog-ksv->

[inicjatyw-2020-2021-rr/](#). Оберіть соціально відповідальну практику організації для аналізу та охарактеризуйте її у відповідності до наведеної структури.

Характеристика соціально відповідальної практики

Назва організації	
Вид діяльності організації	
Коротка характеристика соціально відповідальної практики	
Актуальність	
Охоплені стейкхолдери	
Очікувані вигоди (соціальні, економічні, екологічні) для організації та стейкхолдерів	
Потенційні ризики (проблеми при впровадженні)	
Рекомендації щодо удосконалення (продовження, розширення) соціально відповідальної практики	

Оцініть відповідність соціально відповідальної практики Цілям сталого розвитку 2030.

Практичне заняття № 2. Соціальна відповідальність людини та держави

Питання для обговорення

1. Теоретична конструкція сутності соціальної відповідальності людини.
2. Складові соціальної відповідальності людини.
3. Форми прояву соціальної відповідальності людини.
4. Моделі реалізації органами державної влади та місцевого самоврядування соціальної відповідальності.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Форма соціальної відповідальності, виникнення і розвиток якої обумовлені внутрішніми якостями, здібностями та настановами людини:

- А) безпосередня;
- Б) опосередкована;
- В) пряма;
- Г) відкрита;
- Д) прихована.

2. Який соціальний інститут впливає на розвиток соціальної відповідальності людини на макрорівні?

- А) родина;
- Б) трудовий колектив;
- В) органи державної влади;
- Г) формальні соціальні групи;
- Д) неформальні соціальні групи.

3. Яка форма соціальної відповідальності людини являє собою безпосереднє ставлення та вплив суб'єкта на об'єкт конкретного соціального зв'язку (об'єкт соціальних дій):

- А) пряма;
- Б) зворотна;
- В) відкрита;
- Г) прихована;
- Д) безпосередня.

4. Людина, як відповідальний та законслухняний громадянин:

- А) керується принципами законності та дотримується правопорядку;
- Б) у стосунках з іншими людьми дотримується норм соціальної етики;
- В) у споживанні товарів та послуг керується не інформацією, нав'язаною маркетингом, а вираженими потребами;
- Г) знає не лише свої права, але й готовий їх відстоювати;
- Д) несе відповідальність за результати своєї трудової діяльності.

5. Ступінь соціальної відповідальності держави, який передбачає передусім суворе додержання чинних законів та демократію в розумінні рівності кожного перед законом, що створює рівні можливості:

- А) вищий;
- Б) базовий;
- В) ліберальний;
- Г) базовий;
- Д) консервативний.

Питання для контролю рівня знань

1. Розкрийте сутність поняття «соціальна відповідальність людини».

2. Поясніть взаємозв'язок категорій «відповідальність» та «свобода».

3. Наявність яких цінностей та переконань у структурі

особистісного потенціалу передбачає соціальна відповідальність людини?

4. Назвіть форми прояву соціальної відповідальності людини.

5. Назвіть соціальні інститути, які впливають на розвиток соціальної відповідальності людини. До яких рівнів вони належать?

6. Охарактеризуйте спільні та відмінні риси різних моделей соціальної держави.

7. Проаналізуйте основні складові соціальної відповідальності органів державної влади різного рівня та органів місцевого самоврядування.

Завдання для розв'язання

1. Визначте вплив соціальних інститутів на розвиток соціальної відповідальності людини за наступною схемою.

Вплив соціальних інститутів на формування соціальної відповідальності людини

Соціальний інститут	Функція
Родина	
Трудовий колектив	
Формальні соціальні групи	
Неформальні соціальні групи	
Засоби масової інформації	
Громадські організації	
Система освіти	
Органи державної влади та місцевого самоврядування	

2. Використовуючи мережу Internet, ознайомтесь з сайтом органу державної влади або місцевого самоврядування (на вибір студента). Здійсніть характеристику змісту сайту, акцентуючи увагу на відображенні підходів до реалізації соціальної відповідальності. На основі проведеного аналізу, визначте місце та роль органу в поширенні принципів соціально відповідальної поведінки в регіоні. Виокремте конкретні заходи та програми в сфері реалізації соціальної відповідальності.

3. Використовуючи дані Рейтингу прозорості та підзвітності міст України <https://transparentcities.in.ua/>, проаналізуйте прогрес у зниженні рівня корупції в органах місцевої влади через підвищення рівня прозорості та підзвітності в 2021 році.

Рейтинг прозорості для міст Маріуполь та Рівне в 2021 році

Сфера оцінювання	Маріуполь	Рівне	Максимум
Інформація про роботу органу місцевого самоврядування	7	4,3	8
Доступ до участі	8,5	8	9
Закупівлі	3	0	3
Житлова політика	5	0,5	5
Бюджетний процес	6	5	7
Фінансова та матеріальна допомога, гранти	5	4	5
Соціальні послуги	3	1	3
Кадрові питання	2	1	2
Антикорупційна політика та професійна етика	8	2,7	8
Землекористування та будівельна політика	11,5	7,5	13
Комунальні підприємства	6	0,7	11
Комунальне майно	6	3,8	6
Освіта	4	2,5	4
Інвестиції та економічний розвиток	16	7,5	16

Оберіть місто України для аналізу. Визначте загальний бал та місце влади міста (за вибором студента) в Рейтингу прозорості та підзвітності. Використовуючи методи статистичного аналізу, проаналізуйте динаміку міста в рейтингу за досліджуваний період. Визначте сильні та слабкі сторони влади міста. Розробіть та презентуйте управлінські рішення для підвищення рівня прозорості та соціальної відповідальності влади міста за напрямками оцінювання.

Практичне заняття № 3. Організаційно-економічне забезпечення управління корпоративною соціальною відповідальністю

Питання для обговорення

1. Імплементация КСВ в систему управління організації.
2. Нормативно-правове забезпечення КСВ.
3. Глобальний договір ООН. Міжнародний стандарт з соціальної відповідальності ISO 26000 «Керівництво із соціальної

відповідальності».

4. Корпоративні документи в сфері КСВ.

5. Організаційне забезпечення КСВ.

6. Інструменти реалізації соціальної відповідальності.

7. Вплив війни в Україні на відбір та реалізацію соціальних програм.

8. Методи оцінювання соціальних інвестицій.

9. Комплаєнс-програми організації.

10. Міжнародний стандарт ISO 37001 «Системи боротьби з корупцією».

Тестові завдання для самоконтролю

1. До якого рівня нормативно-правового забезпечення КСВ належить Міжнародний стандарт ISO 26000 «Соціальна відповідальність»?

А) документи загальнодержавного рівня;

Б) документи регіонального рівня;

В) документи галузевого рівня;

Г) корпоративні документи;

Д) міжнародні документи.

2. До якого рівня нормативно-правового забезпечення КСВ належить Кодекс законів про працю України?

А) документи загальнодержавного рівня;

Б) міжнародні документи;

В) документи регіонального рівня;

Г) документи галузевого рівня;

Д) корпоративні документи.

3. До якого рівня нормативно-правового забезпечення КСВ належить Галузева угода між Міністерством освіти і науки України та Профспілками працівників освіти і науки України на 2021-2025 роки?

А) документи загальнодержавного рівня;

Б) міжнародні документи;

В) документи регіонального рівня;

Г) документи галузевого рівня;

Д) корпоративні документи.

4. Який етап впровадження системи корпоративної соціальної відповідальності слідує після встановлення взаємозв'язку стратегії розвитку КСВ з загальною стратегією організації?

А) визначення груп зацікавлених осіб;

- Б) оцінювання ефективності реалізації програм КСВ;
- В) прийняття рішення про формування стратегії КСВ;
- Г) складання соціальної звітності;
- Д) навчання і консультування відповідальних за КСВ осіб.

5. Яка функція корпоративних кодексів підвищує інвестиційну привабливість організації?

- А) управлінська;
- Б) розвиток корпоративної культури;
- В) репутаційна;
- Г) міжнародна;
- Д) стимулююча.

Питання для контролю рівня знань

1. Розкрийте сутність поняття «управління КСВ».
2. Проаналізуйте вимоги міжнародних стандартів в сфері корпоративної соціальної відповідальності.
3. В яких корпоративних документах закріплюється дотримання принципів соціальної відповідальності?
4. Які існують види корпоративних кодексів? В чому полягають основні їхні функції?
5. Охарактеризуйте структуру кодексів з КСВ.
6. Які функціональні обов'язки покладені на менеджера з КСВ?
7. Проаналізуйте етапи процесу відбору та реалізації соціальних програм.
8. Назвіть та охарактеризуйте найбільш поширені в Україні інструменти реалізації КСВ. Як вони змінюються в кризових умовах?

Завдання для розв'язання

1. Оберіть для аналізу соціальний (нефінансовий) звіт вітчизняної або зарубіжної організації (роздатковий матеріал; Спільнота СВБ. URL: http://svb.ua/front-page?qt-front_tabs=1; Global CSR Resources. URL: <https://www.corporateregister.com/>). Визначте, які інструменти використовує організація для реалізації КСВ. Проаналізуйте їх відповідність Цілям сталого розвитку.

2. Розрахуйте кількісні індекси соціальних інвестицій Агроіндустріального холдингу МХП, ґрунтуючись на даних Звіту зі сталого розвитку <https://mhp.com.ua/uk/pro-kompaniiu/nefinansovi-zvity>. Проаналізуйте напрями КСВ впродовж досліджуваного періоду.

Показники діяльності Агроіндустріального холдингу МХП

Показник	Одиниці вимірювання	2019	2020	2021
Кількість працівників	осіб	27731	26766	27366
Витрати на сучасні сертифіковані засоби індивідуального захисту	млн. грн.	28068	26712	43344
Навчання співробітників з питань охорони здоров'я та безпеки праці	млн. грн.	1202	1069	1902
Обсяг фінансування заходів з охорони здоров'я та безпеки праці	% від ФОП	0,5-3,4	0,6-4,6	0,5-8,2
Середня тривалість денної форми навчання,	год. на 1 учасника	12,6	13,6	15,3
Середня тривалість навчання	год. на 1 співробітника	1,25	1,75	1,31
Коефіцієнт участі	%	10	13	8,5

За результатами аналізу зробіть висновки і надайте власні пропозиції для розробки і впровадження управлінських рішень щодо покращення реалізації КСВ.

3. Розробіть та презентуйте програму корпоративної соціальної відповідальності для організації (на вибір студента) за наступною структурою.

Структура програми корпоративної соціальної відповідальності

Складова частина	Характеристика
Назва програми	
Актуальність	
Мета	
Заходи, які планується реалізувати	
Поширеність на зацікавлені сторони	
Бюджет	
Відповідальний персонал	
Очікувані результати	

Практичне заняття № 4. Формування відносин роботодавців із працівниками на засадах соціальної відповідальності

Питання для обговорення

1. Сутність та основні напрямки соціальної відповідальності перед працівниками.
2. Механізми реалізації соціальної відповідальності у сфері праці.
3. Соціальний пакет як одна з основних характеристик внутрішньої корпоративної соціальної відповідальності.
4. Міжнародний стандарт для оцінювання соціальних аспектів систем управління SA 8000 «Соціальна відповідальність».
5. Налагодження соціальної взаємодії з працівниками в кризових умовах.

Тестові завдання для самоконтролю

1. До яких механізмів реалізації соціальної відповідальності у сфері праці належать соціальні гарантії допустимого рівня трудових навантажень?
  - А) медичних;
  - Б) соціально-трудова;
  - В) організаційно-розпорядчих;
  - Г) технічних;
  - Д) компенсаційно-реабілітаційних.
2. До яких механізмів реалізації соціальної відповідальності у сфері праці належить лікування постраждалих на виробництві?
  - А) медичних;
  - Б) соціально-трудова;
  - В) організаційно-розпорядчих;
  - Г) компенсаційно-реабілітаційних;
  - Д) технічних.
3. Якщо сума внутрішніх соціальних інвестицій 25000 грн., кількість працівників 78 осіб, чистий прибуток 890387 грн., то коефіцієнт внутрішніх питомих соціальних інвестицій становить:
  - А) 320,51 грн./особу;
  - Б) 1300,05 грн./особу;
  - В) 111,45 грн./особу;
  - Г) 2308,99 грн./особу;
  - Д) 589,36 грн./особу.
4. До якого напрямку соціальної відповідальності у соціально-трудова відносинах відноситься проведення інформаційних

кампаній, які висвітлюють структурні зміни в майбутньому?

- А) розвиток та підтримка персоналу;
- Б) заходи соціального захисту працівників;
- В) охорона здоров'я та безпечні умови праці;
- Г) розвиток соціально-культурного сервісу;
- Д) соціально відповідальна реструктуризація.

5. До якого напрямку соціальної відповідальності у соціально-трудових відносинах відноситься створення мережі соціальних закладів?

- А) розвиток та підтримка персоналу;
- Б) заходи соціального захисту працівників;
- В) охорона здоров'я та безпечні умови праці;
- Г) розвиток соціально-культурного сервісу;
- Д) соціально відповідальна реструктуризація.

Питання для контролю рівня знань

1. Проаналізуйте основні напрями реалізації соціальної відповідальності перед працівниками.

2. Розкрийте зміст поняття «соціально відповідальне управління персоналом». Які функції воно включає?

3. Охарактеризуйте сутність та складові соціального пакету. За рахунок яких складових його варто розширити в кризових умовах?

4. Назвіть міжнародні стандарти, в яких відображаються питання КСВ перед працівниками.

5. Які показники (кількісні та якісні) використовуються для оцінювання соціальної відповідальності перед працівниками?

6. Які канали комунікації використовуються для налагодження соціальної взаємодії з працівниками в кризових умовах?

Завдання для розв'язання

1. Використовуючи дані Державної служби статистики України, проаналізуйте рівень соціальної відповідальності організацій перед працівниками окремих видів економічної діяльності України.

Умовні позначення:

X_1 – коефіцієнт плинності кадрів, %;

X_2 – рівень вимушеної неповної зайнятості, %;

X_3 – коефіцієнт зростання заробітної плати, %;

X_4 – коефіцієнт гендерної диференціації заробітної плати, %;

X_5 – частка працівників, яким заробітна плата нарахована у межах законодавчо встановленого мінімуму, %;

X_6 – частка працівників, яким вчасно не виплачено заробітну

плату, %;

X₇ – частка витрати підприємств на утримання робочої сили, які не відносяться до фонду оплати праці, %;

Вихідні дані

Вид економічної діяльності	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇
В середньому по економіці	28,6	1,7	118,4	77,2	5,4	1,5	3,5
Сільське господарство	53,7	0,8	121,9	78,5	6,2	0,3	1,8
Промисловість	27,2	5,1	122,4	74,3	3,5	4,9	6,9
Будівництво	48,3	1,1	119,3	94,1	3,7	0,8	6,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	51,7	0,2	114,8	81,3	6,2	0,1	2,2
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	25,3	1,7	118,7	77,2	5,3	0,8	5,9
Тимчасове розміщування й організація харчування	70,1	0,8	114,6	90,9	9,6	0	0,2
Інформація та телекомунікації	35,4	0,5	122,9	80,3	2,4	0,2	2,5
Фінансова та страхова діяльність	34,1	0	118,4	63,9	2,5	0	3,1
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	15	0	116,4	95,5	2,4	0,1	0,5
Освіта	15,2	0	115,5	96,2	6,6	0,1	0,3
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	17,1	0,1	120	89,3	7,8	0,2	0,5
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	19,8	0,1	113,8	64,1	12	0,2	0,7

За результатами аналізу зробіть висновки і надайте власні пропозиції щодо покращення реалізації внутрішньої складової соціальної відповідальності організацій окремих видів економічної діяльності України.

2. Дослідіть відповідність діяльності організації міжнародному стандарту SA 8000 «Соціальна відповідальність» (<https://sa-intl.org/wp-content/uploads/2020/02/SA8000-2014-Guidance-Document.pdf>). Сформуйте анкету-опитувальник відповідно до вимог SA 8000. Проаналізуйте відповідність діяльності організації вимогам стандарту, оцініть можливість проходження сертифікації. Зробіть висновки і надайте власні пропозиції для розробки і впровадження управлінських рішень щодо покращення реалізації внутрішньої соціальної відповідальності організації.

3. Оцініть рівень соціальної відповідальності Агроіндустріального холдингу МХП перед працівниками в сфері охорони та безпеки праці, використовуючи дані Звіту зі сталого розвитку за 2021 рік.

Інформація про інциденти

Показник	2019	2020	2021
Загальна тривалість втраченого часу у зв'язку з інцидентами, пов'язаними охороною здоров'я та безпекою праці (годин)	6616	3160	17097
Загальна тривалість втраченого часу у зв'язку з інцидентами, пов'язаними охороною здоров'я та безпекою праці (днів)	827	392	1822
Кількість смертельних випадків	2	0	1
Кількість інцидентів важкого ступеня тяжкості	2	5	12
Кількість інцидентів легкого ступеня тяжкості	12	7	26
Загальна кількість інцидентів	19	12	38
Коефіцієнт частоти випадків з втратою робочого часу (особа/година)	0,53	0,45	1,03
Коефіцієнт частоти виникнення нещасних випадків зі смертельним наслідком	0,04	0	0,03

Обґрунтуйте, які управлінські рішення необхідно впровадити для покращення умов, охорони та безпеки праці працівників Агроіндустріального холдингу МХП.

Змістовий модуль 3. «Соціальна відповідальність перед зовнішніми стейкхолдерами»

Практичне заняття № 7. Формування відносин бізнесу із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності

Питання для обговорення

1. Основні принципи та складові соціальної відповідальності перед зовнішніми стейкхолдерами.

2. Складові взаємодії організації з місцевою владою та громадою.

3. Складові КСВ перед споживачами. Міжнародні стандарти ISO серії 9000, ISO 22000.

4. Форми співпраці організації з навчальними закладами, засобами масової інформації, громадськими організаціями.

5. Налагодження комунікацій на засадах соціальної відповідальності.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Модель взаємодії держави та бізнесу, яка передбачає адміністративний тиск на бізнес зі сторони влади:

- А) «примус»;
- Б) «патронаж»;
- В) «невтручання» влади;
- Г) «захоплення» влади бізнесом;
- Д) «партнерство».

2. Форма реалізації партнерства між бізнесом та владою на засадах соціальної відповідальності, яка складається з кількох тематичних компонентів, кожен з яких спрямований на певне завдання в сфері економічного чи суспільного життя:

- А) комплексна соціально-економічна програма розвитку території;
- Б) спільна просвітницька акція;
- В) цільова соціальна програма;
- Г) обмін ресурсами;
- Д) грошові гранти.

3. Соціальна відповідальність перед споживачами містить:

- А) справедливе встановлення цін, націнок, знижок;
- Б) надання повної і об'єктивної інформації на упаковці товару;
- В) етична кампанія з реклами та PR;
- Г) фахове консультування споживачів щодо особливостей продукції;
- Д) всі відповіді правильні.

4. Метод юридичного закріплення відносин між ЗВО та бізнесом, сутність якого полягає в укладенні договору між ЗВО і організацією про надання певних послуг:

- А) альянси;
- Б) договірні відносини;
- В) освітньо-промислові групи;

- Г) взаємний обмін;
- Д) еквівалентне фінансування.

5. Який вид співпраці між організаціями та навчальними закладами належить до напрямку «Академічна мобільність»?

- А) співпраця у розробці спільних наукових та дослідницьких ініціатив;
- Б) проведення досліджень на контрактній основі;
- В) надання консультаційних послуг;
- Г) залучення викладацького складу та дослідників ЗВО до роботи у бізнес-середовищі, а робітників та менеджерів організації – до діяльності в умовах ЗВО
- Д) діяльність ЗВО спрямована на створення нових венчурів та кооперації з організаціями для розробки інноваційної культури підприємництва.

Питання для контролю рівня знань

1. Обґрунтуйте складові взаємодії бізнесу з місцевою владою та громадою.

2. Назвіть особливості реалізації спільних просвітницьких акцій, цільових соціальних програм, комплексних соціально-економічних програм розвитку територій.

3. Які етичні принципи КСВ у взаємовідносинах із споживачами Ви знаєте?

4. В чому полягає сутність філантропії, взаємного обміну, стратегічного партнерства, корпоративного волонтерства?

5. Які існують основні методи закріплення відносин між ЗВО та організаціями?

6. Охарактеризуйте засоби взаємодії із зацікавленими сторонами.

7. Я чому полягає особливість налагодження комунікацій зі стейкхолдери на засадах соціальної відповідальності в кризових умовах?

Завдання для розв'язання

1. Проаналізуйте карту стейкхолдерів Групи Метінвест відповідно до даних Звіту зі сталого розвитку 2020 https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/29/ua/Metinvest_2020_SR.pdf.

Ключові зацікавлені сторони та механізми взаємодії з ними

Персонал	➤ Лінія довіри для повідомлення про підозру у порушенні прав людини та умов праці
----------	---

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Регулярні зустрічі керівництва та персоналу Групи ➤ Опитування працівників ➤ Корпоративні ЗМІ та інші канали внутрішніх комунікацій, зокрема електронні ➤ Програми навчання для персоналу ➤ Система подання пропозицій SAP Innovation Management
Клієнти	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Проведення заходів для клієнтів ➤ Відвідування виробничих майданчиків ➤ Участь у галузевих виставках ➤ Управління відносинами з клієнтами через платформу SAP CRM
Постачальники та підрядники	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Лінія довіри для повідомлення про підозру у порушенні положень Політики щодо закупівель, Кодексу етики та Кодексу ділового партнерства ➤ Процедура, що дає можливість постачальникам оскаржувати в Апеляційній комісії дії або бездіяльність Тендерного комітету/ ініціатора закупівель ➤ Електронна система торгівлі ➤ Норми та процедури з охорони праці та промислової безпеки для підрядників ➤ Постійна співпраця згідно з принципами проведення закупівель
Інвестори та кредитори	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Підготовка фінансової та нефінансової звітності на регулярній основі ➤ Розміщення інформації на корпоративному сайті Metinvestu ➤ Участь у конференціях для інвесторів ➤ Проведення зустрічей інвесторів із вищим керівництвом Групи ➤ Спеціальна функція для спілкування з фінансовою спільнотою
Місцеві громади	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Стратегічні програми соціального партнерства з громадськими організаціями і місцевими органами влади ➤ Реалізація масштабних інвестиційних проєктів

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Підтримання екологічних проектів та реалізація спільних екологічних ініціатив ➤ Проведення опитувань серед місцевих жителів
Органи державної влади	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Процедури перевірки дотримання вимог законів ➤ та нормативно-правових актів щодо чесної торгівлі, охорони праці, промислової безпеки й охорони навколишнього середовища ➤ Обов'язкове звітування про результати діяльності ➤ Комунікації з використанням публічних переговорних майданчиків
ЗМІ	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Написання прес-релізів на важливі теми ➤ Проведення брифінгів, пресконференцій, презентацій та інтерв'ю ➤ Відвідування об'єктів ➤ Публічна звітність Групи Метінвест

Оцініть ефективність запропонованих каналів комунікації зі стейкхолдерами в кризовий період.

2. Розробіть карту стейкхолдерів організації (на вибір студента). Сформулюйте основні принципи взаємодії з ними.

Взаємодія із зацікавленими сторонами

Стейкхолдери	Основні очікування та інтереси	Інструменти (форми, канали) комунікації

3. Розробіть механізм прийому та розгляду звернень та скарг від зовнішніх зацікавлених сторін організації (на вибір студента). Сформулюйте та презентуйте приклади надання відповідей на звернення та скарги з найбільш суттєвих питань із застосуванням фахової термінології.

Практичне заняття № 8. Екологічна компонента соціальної відповідальності

Питання для обговорення

1. Індивідуальна екологічна відповідальність.
2. Сутність екологічної відповідальності бізнесу.

3. Схема екологічного менеджменту та аудиту EMAS.
4. Міжнародний стандарт ISO 14000.
5. Оцінка екологічних ризиків за методом ENVID.
6. Міжнародний стандарт системи енергетичного менеджменту ISO 50001.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Концепція дослідження екологічного напрямку соціальної відповідальності, в межах якої вивчаються зміни у глобальному середовищі та їх соціально-культурна інтерпретація:

- А) концепція «нової екологічної парадигми»;
- Б) стратегія екологічного маркетингу;
- В) концепція «екологічної модернізації»;
- Г) концепція «рефлексії ризику»;
- Д) стратегія екологічного розвитку.

2. Який підхід передбачає, що екологічна відповідальність є наслідком не лише нормативно-правових обмежень, а й моральної відповідальності виробників за заподіяння шкоди природі?

- А) класичний;
- Б) ліберальний;
- В) демократичний;
- Г) неокласичний;
- Д) міжнародний.

3. Функція екологічної відповідальності, яка передбачає наявність економічних та нормативно-правових стимулів до впровадження програм з охорони довкілля:

- А) стимулююча;
- Б) організаційна;
- В) превентивна;
- Г) компенсаційна;
- Д) нормативна.

4. Рівень пасивної екологічної поведінки, за якого особа проявляє цілковиту байдужість до екологічних проблем:

- А) перший;
- Б) другий;
- В) третій;
- Г) четвертий;
- Д) найвищий.

5. Яка ознака екологічної відповідальності організації належить до критерію «Енергетичний та сировинний менеджмент»?

- А) ефективне використання природних ресурсів;
 Б) корпоративне бачення організації цілковито відповідає концепції сталого розвитку;
 В) захист та відновлення природного середовища визначені стратегічними пріоритетами;
 Г) організація інформує місцеві громади та органи влади про екологічні наслідки своєї діяльності;
 Д) організація відповідає перед громадою та іншими стейкхолдерами за свою теперішню та майбутню діяльність, а також за дії, вчинені у минулому.

Питання для контролю рівня знань

1. Розкрийте зміст поняття «екологічна відповідальність».
2. Які функції екологічної відповідальності Ви знаєте? В чому їхня сутність?
3. Охарактеризуйте основні характерні ознаки екологічної поведінки.
4. Назвіть елементи екологічно відповідального ведення бізнесу.
5. Які заходи необхідно впроваджувати для підвищення рівня екологічної відповідальності людини та організацій?
6. В чому полягає сутність концепції «екологічний менеджмент»? Назвіть основні функції екологічного менеджменту.

Завдання для розв'язку

1. Ознайомтесь з методом розрахунку Індексу екологічної ефективності 2022 <https://epi.yale.edu/epi-results/2022/component/epi>. Визначте місце та загальний бал України в рейтингу 180 країн світу. Проаналізуйте сильні та слабкі сторони екологічної відповідальності відповідно до напрямків оцінювання.

Індекс екологічної ефективності України в 2022

	Ранг	Значення	Зміна за 10 років
Життєздатність екосистеми	73	48	4,3
Біорізноманітність	76	61,7	2,9
Екосистемні послуги	103	23,3	-6,4
Рибальство	47	23,7	8,4
Підкислення	40	94,6	24,7
Здоров'я	74	43,6	4,0
Якість повітря	88	35,9	6,6
Питна вода	58	55,1	-0,8

Важкі метали	42	68,4	4,6
Поводження з відходами	88	32	-0,2
Кліматична політика	31	54,7	9,6
Індекс екологічної ефективності	52	49,6	4,3

Проаналізуйте динаміку України в рейтингу. Розробіть та презентуйте управлінські рішення для підвищення рівня екологічної компоненти соціальної відповідальності в Україні.

2. Проаналізуйте напрями екологічної складової КСВ Агроіндустріального холдингу МХП, ґрунтуючись на даних Звіту зі сталого розвитку 2021 <https://astartaholding.com/files/uploads/2539e1b1ae6dc6666f11f65aeeb a5dc7.pdf>.

Прямі викиди парникового газу

Метричних тон CO ₂ E	2019	2020	2021
Спалювання природного газу	160 107	165 289	212 491
Споживання дизельного пального	155 296	142 464	148 446
Споживання бензинового пального	10 650	8 464	8 335
Споживання стисненого/зрідженого газу, пропану, бутану, метану та їх сумішей	2 526	5 211	4 401
Всього	328 579	321 428	373 673

Обґрунтуйте доцільність реалізації екологічних програм Агроіндустріального холдингу МХП, їхню ефективність та можливості для удосконалення.

Практичне заняття № 9. Моніторинг та оцінювання корпоративної соціальної відповідальності

Питання для обговорення

1. Форми соціальних звітів.
2. Звіт про прогрес реалізації принципів ГД ООН.
3. Міжнародні стандарти в сфері соціального звітування: AA 1000, SA 8000, GRI, Стандарти Саншайн.
4. Етапи та методи оцінювання ефективності соціальної відповідальності.
5. Оцінювання ефективності соціальних інвестицій в кризових умовах.

Тестові завдання для самоконтролю

1. Перші соціальні звіти з'явилися у:

- А) Великобританії;
- Б) США;
- В) Японії;
- Г) Україні;
- Д) Франції.

2. На якому етапі процесу підготовки соціального звіту проводиться його верифікація?

- А) робота над соціальним звітом;
- Б) процес роботи з даними;
- В) верифікація звіту;
- Г) оприлюднення соціального звіту;
- Д) підготовчий етап.

3. Процедура, за допомогою якої встановлюється міра відповідності рівня соціальної відповідальності певним вимогам/критеріям:

- А) моніторинг КСВ;
- Б) оцінювання ефективності КСВ;
- В) формування соціальної звітності;
- Г) верифікація;
- Д) аудит КСВ.

4. В процесі проведення оцінювання КСВ за етапом формулювання цілей оцінки ефективності КСВ наступним є:

- А) розробка практичних рекомендацій;
- Б) формування системи показників оцінки ефективності КСВ;
- В) вибір методу оцінки ефективності;
- Г) збирання інформації та розрахунок показників;
- Д) формулювання висновків.

5. В процесі проведення оцінювання КСВ за етапом збирання інформації та розрахунок показників наступним етапом є:

- А) формулювання висновків та розробка практичних рекомендацій;
- Б) формування системи показників оцінки ефективності КСВ;
- В) вибір методу оцінки ефективності;
- Г) формулювання цілей оцінки ефективності КСВ;
- Д) формулювання мети оцінювання ефективності КСВ.

Питання для контролю рівня знань

1. Назвіть основні завдання соціального звітування. Які

переваги несе цей інструмент для організації та її стейкхолдерів?

2. Які етапи містить процес роботи над соціальним звітом?

3. В чому полягає сутність процедури верифікації соціального звіту? Які вигоди та ризики вона несе для організації та її стейкхолдерів?

4. В чому полягають особливості формування та оприлюднення Звіту про прогрес?

5. Охарактеризуйте основні елементи звітності за системою міжнародного стандарту GRI.

6. Назвіть та охарактеризуйте методи комплексного оцінювання ефективності КСВ.

Завдання для розв'язку

1. Використовуючи метод таксономічного аналізу, оцініть ефективність реалізації корпоративної соціальної відповідальності в країнах Європейського Союзу.

Вихідні дані

Країна	Індекс глобальної сталої конкурентоспроможності, значення			Індекс цілей сталого розвитку, значення		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Бельгія	51,30	52,10	53,00	70,30	71,70	72,50
Болгарія	49,20	51,60	49,60	57,10	55,80	57,60
Чехія	53,10	55,20	52,90	71,80	72,70	72,60
Данія	57,00	61,00	60,20	79,80	80,10	79,30
Німеччина	53,50	54,60	56,60	75,30	74,60	75,30
Естонія	54,90	59,40	56,1	70,40	71,80	73,70
Ірландія	53,60	56,80	57,6	68,20	68,70	70,60
Греція	47,40	50,00	49,60	58,90	62,00	64,80
Іспанія	48,50	51,80	52,70	66,80	67,80	68,50
Франція	52,00	55,50	56,80	74,70	73,00	72,70
Хорватія	54,20	57,20	55,10	63,20	66,40	68,00
Італія	49,90	51,60	51,70	65,30	67,10	68,50
Кіпр	45,80	47,60	47,50	55,00	60,30	58,60
Латвія	54,40	58,20	53,50	65,20	68,30	69,30
Литва	50,60	55,90	53,00	62,60	64,40	66,10
Люксембург	54,50	58,00	53,90	66,00	64,20	65,80

Угорщина	49,20	52,90	50,80	65,10	68,70	68,50
Мальта	46,60	50,90	51,70	62,30	62,40	63,60
Нідерланди	50,50	52,90	53,90	71,80	71,70	72,10
Австрія	54,20	56,70	56,60	76,70	77,40	78,00
Польща	51,90	52,80	51,20	66,10	69,60	71,00
Португалія	51,10	55,00	54,80	66,20	67,50	69,10
Румунія	50,80	54,50	52,30	55,90	58,30	61,60
Словенія	53,80	55,90	54,30	71,70	74,00	73,50
Словаччина	51,60	54,90	53,10	65,20	68,80	70,00
Фінляндія	59,50	60,40	60,70	79,10	81,10	80,80
Швеція	60,60	62,10	61,20	79,40	81,00	80,60

2. Оцініть ефективність корпоративної соціальної відповідальності Групи Метінвест в 2020 році, використовуючи дані Звіту зі сталого розвитку https://metinvestholding.com/Content/Entities/Report/29/ua/Metinvest_2020_SR.pdf. З цією метою розрахуйте:

- ✓ комплексний індекс КСВ;
- ✓ індикатор перспективного розвитку;
- ✓ індикатор соціальних інвестицій.

Запропонуйте заходи для підвищення ефективності реалізації КСВ Групи Метінвест.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Гусева О. Ю., Воскобоева О. В., Хлевицька Т. Б. Соціальна відповідальність бізнесу : навчальний посібник. Київ : Державний університет телекомунікацій, 2020. 222 с.

2. Грішнова О. А., Мішук Г. Ю., Олійник О. О. Соціальна відповідальність у трудових відносинах: теорія, практика, регулювання ризиків : монографія. Рівне : НУВГП, 2014. 216 с.

3. Олійник О. О. Соціальна відповідальність : навч. посіб. Рівне, 2017. 222 с.

4. Павликівська О. І. Управління соціально відповідальною діяльністю підприємств на основі концепції обліку та контролінгу (теорія, методологія, практика) : монографія. Терноп. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя, 2018. 404 с.

5. Перший каталог КСВ-ініціатив, 2019. URL:

https://drive.google.com/file/d/1OKa10p2DJ_4oV_7sJEujAUy_1WQ2IqjD/view

6. Другий каталог КСВ-ініціатив 2020-2021. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/11/catalog-iniciativ.pdf>

7. Практики КСВ в Україні 2019. Центр «Розвиток КСВ». Київ, 2019. 152 с. URL: <https://csr-ukraine.org/research/praktiki-ksv-v-ukraini-2019/>

8. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / Н. М. Сіренко, Т. І. Лункіна, А. В. Бурковська. Миколаїв : МНАУ, 2021. 216 с.

Допоміжна

1. Бондарук Т. Г., Бондарук І. С. Економічна природа організаційно-економічного механізму соціальної відповідальності бізнесу. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту* : зб. наук. пр. 2020. №1-2. С. 57–64.

2. Грицаєнко М. І. Формування соціальної відповідальності в економічному механізмі реалізації соціального капіталу підприємства. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*, 2021. 6-7. С. 284–285.

3. Камінська І. Соціальний облік як інформаційна база реалізації концепції соціально відповідального бізнесу. *Галицький економічний вісник*, 2019. 5 (50). С. 121–128.

4. Мазуренок О. Р., Плекан У. М. Соціальний аудит як інструмент оцінювання корпоративної соціальної відповідальності. *Інноваційна економіка*, 2019. 3-4 (79). С. 174–179.

5. Олійник О. О. Аналітика реалізації соціальної відповідальності в сфері праці України. *Вісник НУБГП. Економічні науки*, 2019. 2(86). С. 46–54.

6. Олійник О. О., Неверковець А. В. Корпоративне волонтерство в контексті соціальної відповідальності бізнесу. *Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка*, 2021. 216. С. 93–102.

7. Притуляк Н. М. Соціальне інвестування як форма реалізації корпоративної відповідальності. *Фінанси України*, 2018. 8. С. 63–74.

8. Індекс ESG прозорості сайтів українських компаній 2020. URL: [HTTPS://CSR-UKRAINE.ORG/WP-CONTENT/UPLOADS/2021/12/INDEX-2020.PDF](https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/index-2020.pdf)

9. Oliiynyk O. O. Social responsibility assessment in the field of employment (case study of manufacturing). *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2020. № 3. P. 131–136.